

Особливості правового регулювання промислової власності

Лашко Євгенія Сергіївна,

*магістрант Черкаського національного університету
імені Богдана Хмельницького*

В сучасних реаліях суспільства проблема правового регулювання промислової власності є досить актуальною. Незважаючи на складну ситуацію на Сході країни, інтелектуальний потенціал суспільства посилюється, це дає надію на поступове покращення економічного становища в Україні та розвиток морально-етичних та правових норм держави. Велике значення нормативно-правового забезпечення інтелектуальної, а, зокрема, промислової власності полягає в необхідності створення сприятливих умов для інноваційної, винахідницької, творчої та наукової діяльності.

Правове регулювання промислової власності досліджувалась в роботах таких фахівців, як В.О. Волошин, Є.Ш. Гареев, О.А. Городов, Н.О. Горячовська, А.О. Кодинець, О.О. Підпригора, О.В. Піхурець та ін. Однак, здебільшого їх праці стосувалися історії, дослідження конкретних об'єктів права промислової власності, питань договірних відносин в даній сфері, а тема проблем промислової власності відходила на другий план [1].

Зростання ролі й значення інтелектуальної діяльності та інтелектуальної власності зумовлює необхідність посилення ефективності їх правової охорони і захисту. Досвід показує, що творча інтелектуальна діяльність стає визначальною і вирішальною рушійною силою будь-якого розвитку. Саме вона визначає стратегію і тактику соціально-економічного прогресу будь-якої країни, у тому числі й України [2].

В світовій практиці силу патентних прав держави вимірюють за допомогою показника, який в 1997 році започаткували Хінарте і Парк.

Цей показник враховує п'ять елементів патентного законодавства – захист через патентування, участь держави в міжнародних договорах, тривалість захисту в часі, спосіб примусового виконання й межі патентних прав, – значення індексу може становити від нуля до п'яти в залежності від кількості виконаних умов.

Якщо порівняти дані України і середні значення інших 199 країн з 1995 року по 2010 рік, то на 2010 рік патентні права в Україні оцінювались в 3,88 бала, тоді як середні значення по світу складало 3,275.

Україна перебувала на 32-му місці в 2010 році, і це здебільшого були більш передові країни, якщо порівнювати показники ВВП на душу населення. Якщо дослідити зміну показника України в часі, стає ясно, що він не змінювався у 1995-2005 роках і почав збільшуватись десь в другій половині 2000-х [3, с.3].

Такий підйом мав місце завдяки підписанню угоди ТРІПС у 2008 році. Бачимо, що стан правового регулювання патентних прав в Україні не

перебуває в критичному стані, та демонструє відносно непогані за світовими мірками показники, проте наявні й підводні камені.

Звичайно, Україна зацікавлена у зміцненні захисту майнових прав, проте існують різні думки з приводу цієї теми. Реформуючи сферу ІВ ми отримуємо доступ до ринків СOT, ЄС та США. Аргументи з наукових посібників на користь захисту ІВ полягають у тому, що це стимулює авторів і виробників до інновацій та нових винаходів, на певний час усуваючи з ринку копіювальників та наслідувачів. Це дозволяє авторам і виробникам одноосібно окупити свої витрати, які були вкладені у певний винахід [3, с.4].

З іншого боку, критики говорять, що заходи із захисту прав інтелектуальної власності підвищують ціни на захищені продукти, що можуть перешкоджати поширенню нових технологій.

Можемо зробити припущення, що оптимальним рівнем захисту ІВ буде золота середина між сприянням інноваціям і витратами на їх створення.

У великих компаніях розвинених країн світу патенти використовуються в якості інструменту боротьби з конкурентами на світових ринках. В Україні дана тенденція також почала набирати оберти.

Такі компанії формують портфелі патентів і патентне середовище на пріоритетній території з максимального числа комбінацій істотних ознак патентів. При цьому великі корпорації Японії і США і країн Західної Європи виробили ряд патентних стратегій: стратегія патентного повені; стратегія патентного блокування; комбінована патентна стратегія.

Стратегія патентної повені полягає в тому, щоб максимально заповнити «свій» ринковий простір власними патентами, пригнічуючи своїх конкурентів масою патентів по всіх перспективних напрямках. Дану стратегію зазвичай використовують великі компанії (Microsoft, IBM, Intel, Hitachi та ін.).

Стратегія патентного блокування передбачає блокування науково-технічного розвитку основних ідей і пунктів ключового патенту конкурента шляхом протиставлення йому власних більш досконалих і перспективних патентів. Сюди ж відносяться патенти, призначені для захисту тих областей, в яких з якихось причин патентовласник не виробляє продукцію, а хоче захистити її на перспективу.

Комбінована патентна стратегія – це комбінація перших двох стратегій. Для цієї стратегії характерні агресивні форми захоплення ринку наукомісткої продукції. Компанія заповнює патентний простір в зоні конкурента своїми патентами і одночасно блокує ними ключові патенти конкурента [4, с.68].

Законодавство про інтелектуальну власність за своїм характером є комплексним, його основу, як відомо, становлять положення Конституції України у ст. 41, ст. 54 [5, с. 15, 17]. Норми про захист права інтелектуальної власності знайшли своє відображення у Цивільному, Господарському, Кримінальному кодексах України, у Кодексі України про адміністративні правопорушення та у спеціальних законах України у сфері інтелектуальної власності. На виконання законодавчих актів у цій сфері сьогодні розроблено і діє близько 100 підзаконних актів. Ці кодекси містять норми, спрямовані на посилення кримінальної та адміністративної відповідальності за порушення прав інтелектуальної власності [6, с.804].

Щодо проблем правового регулювання промислової власності, то, перш за все, необхідно визначити, що саме входить до об'єктів права промислової власності, адже в міжнародних актах висловлювались різні погляди.

В Паризькій конвенції зазначено, що об'єктами охорони промислової власності є патенти на винаходи, корисні моделі, промислові зразки, товарні знаки, знаки обслуговування, фірмові найменування та вказівки про походження чи найменування місця походження, а також припинення недобросовісної конкуренції [7]. В свою чергу угода ТРІПС сюди також відносить компонування інтегральних мікросхем, конфіденційну інформацію; Конвенція про заснування Всесвітньої організації інтелектуальної власності включає в дану множину винаходи в усіх сферах людської життєдіяльності, захист від недобросовісної конкуренції, а також все, що є продуктом роботи людського інтелекту у виробничій та науковій сфері [8, с.53].

Багато джерел повторює положення Паризької конвенції окрім захисту від недобросовісної конкуренції. Однак, деякі джерела включають до об'єктів права промислової власності компонування

інтегральних мікросхем, в тому числі Укрпатент, котрий зазначає це на офіційному сайті.

Так чи інакше питання складу об'єктів права промислової власності залишається спірним.

Проблемним моментом є отожднення визначень законодавцем понять винаходу і корисної моделі [9, с.6]. Так, винахід і корисна модель схожі між собою за формою, проте це не одне і те ж.

Можна провести розмежування даних понять, ознайомившись з умовами патентоздатності цих об'єктів (ст. 7 Закону). Було б доречним, на нашу думку, виокремити ці два різні поняття для спрощення розуміння різниці між ними.

Основними відмінностями винаходу і корисної моделі є критерії патентоспроможності. Для винаходу – це новизна, промислова придатність, винахідницький рівень; для корисної моделі – винахідницький рівень не потрібен, обов'язковою є новизна та промислова придатність. Ще один момент – патент на винахід видається після проходження кваліфікаційної експертизи, а на корисну модель – формальної експертизи під відповідальність заявника. Що стосується терміну дії патенту на винахід, він становить 20 років (з правом подовження), на корисну модель – 10 (без права подовження). В той же час обсяг прав, що надаються власникам патентів, аналогічний і для винаходу, і для корисної моделі [10].

В контексті промислових зразків існує проблема договірного регулювання, коли через видачу ліцензії або підписання ліцензійного договору власник патенту передає право користування промисловим зразком іншій особі на певний строк. Існують випадки, коли патентовласник відмовляється від промислового зразка, дане право закріплене за ним ЗУ «Про охорону прав на промислові зразки». І тоді виникає проблема відносно подальшої долі тих ліцензійних договорів, які були укладені з власником патенту користувачем-ліцензіатом на використання промислового зразка. Недолік в тому, що ЗУ «Про охорону прав на промислові зразки», на відміну від ЗУ «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» не містить норми, яка б прописувала заборону повної або часткової відмови власника від патенту без попередження особи, яка є користувачем відповідно до ліцензійного договору [11, с. 5-6].

Отже, підводячи підсумки, можемо акцентувати увагу на необхідності доопрацювання законодавства в сфері інтелектуальної власності, зокрема патентному праві. Так, до ЗУ «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі»: закріпити окремі визначення для

винаходів і корисних моделей, посилаючись в них на умови патентоздатності. До ЗУ «Про охорону прав на промислові зразки»: ввести заборону власнику відмовлятися від патенту на промисловий зразок без попередження ліцензіата.

Список використаних джерел:

1. Семенов О. – Проблемні аспекти правового регулювання промислової власності – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.businesslaw.org.ua/pravove-reguluvannya-promyslovoi-vlasnosti/>
2. Ходаківський Є.І. Інтелектуальна власність : економіко-правові аспекти. / Є.І. Ходаківський, В.П. Якобчук, І.Л. Литвинчук. – К. : Центр учбової літератури, 2014. – 276 с.
3. Івус О. Дилема української інтелектуальної власності. – 2015. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/publications/2015/07/1/548831/>
4. Соколов Д. Патентные стратегии предприятий / Д. Соколов // Наноиндустрия. – 2014. – № 8. – С. 66-72.
5. Конституція України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>
6. Морозова Л.П., Слободянюк В.Ю., Олейник Б.И. «Молодий вчений». – № 3 (43) – березень, 2017 р. – С.802-806
7. Паризька конвенція про охорону промислової власності від 20 березня 1883 р. // Зібрання чинних міжнародних договорів України. – 1990. – № 1. – Ст. 320.
8. Баттахов П.П. Понятие и значение права промышленной собственности: закон и доктрина / П. П. Батахов // Северо-Кавказский юридический вестник. – 2013. – № 2. – С. 53-56.
9. Закон України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» від 15 грудня 1993 р. № 3687-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 7. – Ст. 32.
10. У чому відмінність винаходу та корисної моделі? – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.msp-patent.com.ua/ua/3-v-chem-razlichie-mezhdu-izobreteniem-i-poleznoj-modelyu.html>
11. Бондаренко О.О. Основні напрями удосконалення національного законодавства у сфері охорони промислових зразків в Україні / О.О. Бондаренко // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Юриспруденція. – 2015. – № 15(2). – С. 4-7.